

Kong Erik af Pommerns Udenlandsrejse 1423—1425.

Af

W. Møllerup.

Der er ofte og med Rette klaget over den Mangel paa samtidige Kilder, som gjør Studiet af vor Middelalders Historie saa fragmentarisk og usikker. De vigtigste Begivenheder findes hyppig kun omtalte af en enkelt Annalist og da jævnlig i den magreste og mest sammentrængte Form. Det er da intet Under, at et Foretagende som Erik af Pommerns Rejse til Kejseren og til det hellige Land næsten intet Spor har efterladt sig i vor middelalderlige Litteratur. En enkelt Meddelelse om Kongens Bortrejse og Hjemkomst er Alt, hvad man her i Norden har vidst at nedskrive om en Begivenhed, som i andre Lande vilde have givet mere end én Pen Lejlighed til vidtløftige, detaillerede Rejsebeskrivelser og til Betragtninger af verdslig og religiøs Art. For at indhente fyldigere Efterretninger maa man da her som næsten overalt i vor Middelalders Historie søge Oplysninger i Udlandets Krøniker og Diplomsamlinger — og man bliver da heller ikke ganske skuffet. Lykkes det end ikke at opdage en fuldstændig Dagbog over Rejsen, saaledes som lykkeligere Omstændigheder have bevaret for saa mangen anden Fyrstes Pilegrimsfart, saa maa man dog være

glad ved at finde Holdepunkter, som gjøre det muligt at følge Kongens Rejse i dens Hovedtræk og derved blive istand til at bestemme dens Maal og dens Resultater.

1.

De to nordiske Kilder, som kortelig omtale Erik af Pommerns Rejse, anføre hver for sig dens to Hovedøjemed. Vadstenabrodrenes Dagbog siger: «Dominicus' Dag (1423) drog Kongen med en ikke ringe Skare Adelsmænd til Kejseren i Tyskland i Anledning af Striden mellem ham og de tyske Stæder (!) angaaende Gottorp Slot»¹⁾. Graabroderen Peder Olufsen, den bekjendte flittige Historieforsker i det 16de Aarhundrede, som her synes at have benyttet en gammel nu tabt Kilde, siger kort: «St. Laurentius Dag 1423 drog Kong Erik til Jerusalem og vendte tilbage otte Dage efter Christi Himmelfarts Dag 1425»²⁾. Kejseren og Jerusalem — det er de to Maal for Kongens Rejse; de antyde dens saavel politiske som religiøse Øjemed.

Rejserne til det hellige Land havde vel ikke længere den umiddelbare religiøse Begejstring til Baggrund som i tidligere Tider, men de vare derfor ingenlunde aftagne. Hele det 15de Aarhundrede igjennem møde vi en Række af Fyrster og Privatpersoner, som gjerne underkastede sig de ikke ringe Farer, som et Besøg i det hellige Land da førte med sig. Ofte var det Løfter, afgivne under en eller anden truende Fare eller som Udtryk for Anger over en Forbrydelse, vel endnu oftere Lysten til at se det vidun-

¹⁾ Scriptor. rer. Suecicarum I. 145.

²⁾ Scriptor. rer. Danicarum I. 194, jvfr. VI. 232. Den sidst anførte Krønike synes ogsaa at være forfattet af Peder Olufsen. Rørdam, Historieskrivningen og Historieskriverne i Danmark og Norge siden Reformationen, S. 50.

derlige Land, hvortil alle religiøse Tanker og Følelser mere eller mindre knyttede sig, som endnu holdt denne Efterdønning af Korstogene ilive.

Om Erik af Pommerns religiøse Bevæggrunde foreligger der en Meddelelse i en stralsundsk Krønike¹⁾. Det hedder heri: «Aar 1424 drog Kong Erik til den hellige Grav; det gjorde han for det Mords og Blodbads Skyld, som han øvede paa Femern.» Den Begivenhed, hvortil her sigtes, foregik i Aaret 1420. I dette Aar blev Femern fuldstændig ødelagt af den kongelige Hær, som tillod sig de største Grusomheder imod Indbyggerne. Imidlertid er det saa langt fra, at Kongen synes at have følt noget Samvittighedsnag over de Forbrydelser, som her bleve begaaede, at han tværtimod endnu 3 Aar efter, kort før sin Udenlandsrejse, erklærede, at det kun var en retfærdig Straf, som havde ramt Feme-ranerne for deres Troloshed, og at han hellere havde set hele Øen ødelagt end fundet sig i deres Forræderi²⁾. Der foreligger overhovedet ingen Grund til at antage, at det Pilegrimsløfte, som Kongen siges at have aflagt, skyldes nogen særlig Begivenhed i hans Liv, som han havde Grund til at angre. Der kan endog være en Mulighed for, at Tanken om at aflægge et Besøg i Jerusalem først er undfangen under Opholdet ved Kejserens Hof. I alle Tilfælde er det indlysende, at politiske Hensyn have været medbestemmende ja vel endog afgjørende for en Rejse, som nødvendigjorde Kongens Fraværelse fra Riget i næsten to Aar.

Erik af Pommern havde gjenoptaget de vidtstrakte udenrigske Forbindelser, som hans Oldefader paa mødrene Side, Valdemar Atterdag, under sit mangeaarige Ophold og

¹⁾ Stralsundische Chroniken, herausgegeben von Mohnike und Zober, I. 178—79.

²⁾ Scriptor. rer. Danicarum VII. 300.

sine hyppige Besøg i Tyskland havde stiftet. I saa Henseende var han en fuldstændig Modsætning til Dronning Margrethe, hvis politiske Planer og Forbindelser havde holdt sig indenfor strængt afstukne Grænser. Med sine Fætttere i Pommern, med Kongen af Polen, med den tyske Ordensstat og med mange nordtyske Fyrster stod han i livlig politisk Forbindelse, men fremfor Alle havde han i Kejser Sigismund en Forbundsfølge, der saavel i hans Stridigheder med Hansestæderne som med Greverne af Holsten havde været ham en trofast Støtte. Tidsforholdene vare netop i Aaret 1423 særlig egnede til at knytte Forbindelsen mellem Kongen og Kejseren endnu fastere end før. I dette Aar var der indtraadt en foreløbig Hvile i den endeløse Kamp om Sønderjylland. Det var lykkedes den kejserlige Kommissarius, Hertug Henrik Rumpold af Schlesien, at mægle en Stilstand mellem Kongen og Greverne af Holsten, ifølge hvilken Striden om Retten til Sønderjylland indskødes for Kejserens og det tyske Riges Domstol, som i Aarets Løb eller senest inden halvandet Aar skulde fælde Dommen. Samtidig var det kommet til en Stilstand med Hansestæderne, der senere hen paa Aaret — i Juni Maaned 1423 — havde udviklet sig til et gjensidigt Forsvarsforbund mellem Kong Erik og Stæderne, i hvilket de sidstnævnte endog havde forpligtet sig til hvert Aar at sende Gesandter til Kjøbenhavn for at bilægge mulig opstaaende Tvistigheder.

Skjønt man saaledes gjensidig havde nedlagt Vaabnene, kunde dog Ingen være blind for, at der bag denne tilsyneladende Ro skjulte sig store Farer. Hovedvanskeligheden i Kongens Stilling laa jo netop deri, at Holstenernes og Hansestædernes Interesser vare saa uadskillelig forbundne med hinanden, at det ikke var at vente, at de statskloge Raadherrer i Lübeck skulde lade sig hindre af

Ordlyden i et Forbund, naar det gjaldt at varetage deres Stads Interesser. Vi tør sikkert antage, at Kong Erik har været ligesaa klar herover som den revalske Raadsherre, der allerede i Begyndelsen af Aaret 1424 kunde forudsige, at Stæderne aldrig vilde hjælpe Erik mod de holstenske Grever — «det stred altfor meget imod deres Interesse» ¹⁾. Det var derfor vigtige politiske Hensyn, der bød Kongen at benytte denne foreløbige Hvile til at knytte Forbindelsen med de ham venskabeligsindede tyske Fyrster fastere end før og derigjennem søge at skaffe sig en Støtte imod sine Modstandere i Norden. Ogsaa her kunde han finde et Forbillede i sin berømte Oldefader, hvis Stræben — under ikke ganske ulige Forhold — havde sigtet mod det samme Maal.

Men nu kom hertil, at de politiske Forhold i Tyskland dengang vare saadanne, at de arbejdede Kong Eriks Planer i Hænde. Siden Aaret 1419 havde to store politiske Begivenheder næsten udelukkende sat det tyske Rige i Bevægelse: Kampen mod Hussiterne og de tyske Rigsfyrsters Opposition mod Kejseren. Det sidste Spørgsmaal var af gammel Oprindelse, men Hussiterkrigene havde kaldt det tillive paany, og begge Spørgsmaal vare derfor inderlig sammenknyttede. Modsætningerne personificeredes i de to Hovedmodstandere: Kejser Sigismund og Kurfyrst Frederik af Brandenburg. Den sidste, som skyldte Kejseren sin Opvejelse til Kurværdigheden, var nu fra at have været Kejsers trofaste Ven og Forbundsfælle bleven Hovedmand for og Leder af den Bevægelse blandt de tyske Rigsfyrster, som gik ud paa at nedtrykke den kejserslige Myndighed og at

---

¹⁾ H. Hildebrand, Liv-, Est- u. Curländisches Urkundenbuch VII. 125.

skabe en af Kurfyrsterne dannet Centralmagt, for hvilken Kejseren kun skulde være et Redskab.

Aaret 1423 var et Mærkeaar saavel i den indre som i den ydre Strid i Tyskland. Efter gjentagne uheldige Felttog mod Bøhmerne, var den tyske Rigshær under Kurfyrsten af Brandenburgs Anførsel i Slutningen af Aaret 1422 fuldstændig udjaget af Bøhmen, og Kejseren havde rolig set paa, at hans gamle Modstander paa det indre politiske Omraade havde maattet tiltræde et forsmædeligt Tilbagetog. Hans Optræden ved denne Lejlighed bidrog naturligvis endnu mere til at skærpe Oppositionen mod ham og til at fremkalde Beskyldninger for hemmelig at holde med Hussiterne og hindre deres Undergang. Denne Beskyldning var for saa vidt falsk, som ogsaa Kejseren paa sin Side arbejdede paa at knække sine Undersaatters Oprør; men de Veje, han gik, vare ham foreskrevne af hans Forbitrelse mod Kurfyrsten af Brandenburg og den fyrstelige Opposition, og der maatte selvfølgelig fremkomme en Splittelse og en gjensidig Mistillid, som kun kunde virke hæmmende paa det fælles Nationalforetagende. Det var saaledes et aabent Slag rettet mod Brandenburgeren, da Kejser Sigismund i Begyndelsen af Aaret 1423 tildelte Markgreven af Meissen det ledigtblevne Kurfyrstendømme Sachsen, som Kurfyrst Frederik ogsaa havde bejlet til paa sin ældste Søns Vegne, der var gift med en Broderdatter af den sidste Hertug af det nu uddøde askaniske Hus. Men fremfor Alt mødtes de to Modstandere i en Vædekamp ved det polsk-lithauiske Hof, og disse Forhold fortjene en nærmere Redegjørelse, da det netop var paa dette Punkt, at Kejserens og Erik af Pommerns Politik fandt et Tilknytningspunkt, som vistnok — i Forening med Voldgiften i Striden med Greverne af Hol-

sten — har været et af de politiske Hensyn, som have været væsentligst bestemmede for Kongens Rejse.

Det 15de Aarhundrede er Polens Stormagtsperiode. Igjennem Foreningen med Lithauen og ved dets sejrige Kamp med den tyske Ordensstat i Preussen, i hvilken det havde udfoldet en militær Overlegenhed og Styrke, som ingen anden Stat i Nordevropa kunde maale sig med, havde det naaet at indtage en Stormagtsstilling, der gjorde det til en vigtig Faktor i alle politiske Spørgsmaal, som da satte Øst- og Nordevropa i Bevægelse. Da Hussiterne i Bøhmen grebe til Vaaben for deres Tro og Nationalitet, var der over hele Tyskland udbredt en almindelig Frygt for, at Lithauerne og Polakkerne skulde komme Bøhmerne til Hjælp, og det vilde tilvisse have gjort den hussitiske Bevægelse endnu frygteligere end den allerede var, hvis den var bleven støttet af Stammefællerne i Østen. Men de skarpe religiøse Modsætninger traadte her hindrende ivejen. De ivrig katolske Polakker maatte anse det for en Dødsynd at hjælpe et Folk, som havde udsondret sig fra den almindelige Kirke, og hvormegen Sympathi end saavel Kong Vladislav som hans Fætter, Storfyrst Vitold af Lithauen, synes at have næret for Bøhmerne, saa indskrænkede dog den Hjælp, disse fik, sig til, at Vitolds Fætter, Sigismund Korybut, i Aaret 1422 med hans Tilladelse drog til Prag med nogle Tusinde Lithauere. Denne Hjælp bidrog naturligvis til at nære og vedligeholde en fast indgroet Mistro hos Kejser Sigismund mod Kong Vladislav; Ingen kunde jo tro Andet end at det var med hans Samtykke, at Storfyrsten havde tilladt sin Fætter at gaa til Prag.

Kejserens Mistro mod Polen forøgedes endnu mere ved det Rygstød, som Kurfyrst Frederik af Brandenburg havde vidst at skaffe sig ved det polske Hof. Den gamle 70aarige

Vladislav havde endnu ingen Søn, der kunde arve hans vidtstrakte Rige. Storfyrst Vitold af Lithauen havde en Tid lang kunnet smigre sig med Haabet om at blive hans Efterfølger; men i Polen arbejdede et mægtigt Parti imod ham, han var nu ogsaa selv en gammel Mand, og det var derfor intet Under, at der var talrige Bejlere til Vladislavs Datter, Hedvig, hvis tilkommende Husbond Riget efter al Sandsynlighed vilde tilfalde. Kejseren og Kong Erik havde en Tid lang med Held virket for deres Fætter, Hertug Bugislav af Pommern, hvem Kongen ogsaa havde udset til sin Efterfølger i de tre nordiske Riger. I Aaret 1419 var Forholdet mellem Polen og Danmark meget venskabeligt. Et Forbund var blevet indgaaet, som sigtede til den tyske Ordensstats Opløsning, og Erik havde med Glæde lyttet til Planer, som gik ud paa at dele Ordensstatens Lande og forflytte selve Ordenen til Cypern. Ved samme Lejlighed er der — ifølge Kongens egen Paastand — bleven aftalt en Ægteskabsforbindelse mellem Hedvig og Bugislav, og det maa derfor have været en ubehagelig Overraskelse saavel for Sigismund som for Erik at erfare, at det var lykkedes Kurfyrsten af Brandenburg i Aaret 1421 at faa afsluttet en Ægteskabskontrakt mellem hans næstældste Søn Frederik og Hedvig, som begge endnu vare Børn, ifølge hvilken den unge Markgreve skulde sendes til Polen og opdrages dér som præsumtiv Thronarving. Samtidig undertegnedes et Forsvars- og Angrebsforbund mod Ordenen, som næsten var affattet med de samme Ord som Forbundet med Erik. Forgjæves havde det Parti i Polen, som ønskede det pommerske Giftermaal, modsat sig Forbindelsen med Brandenburg. Man havde spottende imødegaaet det med den Bemærkning, at man fra Pommern kun kunde vente en maritim, altsaa en temmelig «vandet» (wässerige) Hjælp,

som ikke kunde maale sig med den Hjælp, som Brandenburg bød.

Det var naturligt, at Alle, som følte sig truede af dette Forbund, sluttede sig sammen, og i Løbet af 1422 og 1423 dannedes der da ogsaa en mægtig Koalition, hvis Braad var rettet mod Kurfyrst Frederik. Først Kejsers Sigismund, som maaske nødigst af Alle saa den brandenburgske Indflydelse i Polen; dernæst den tyske Ordensstat, hvis Tilværelse saa ofte stod paa Spil og som netop i Aaret 1422 maatte kæmpe en haard Kamp med Polen, i hvilken Kurfyrsten forøvrigt ikke deltog. Endvidere Hertugerne af Pommern, som bestandig stræbte at opnaa Rigsumiddelbarheden og gjentagne Gange med Vaaben i Haand havde kæmpet med Kurfyrst Frederik, som strængt vilde haandhæve den Lensafhængighed, hvori Pommern fra gammel Tid stod til Mark Brandenburg. Endelig Erik af Pommern, der ikke alene som Medlem af den store pommerske Hertugfamilie, men ogsaa som Konge af Danmark frygtede Kurfyrsten af Brandenburg, ved hvis Hof de holstenske Grever fandt en Støtte i samme Grad, som Erik støttedes af Kejseren. Den politiske Opgave var saaledes given. Det gjaldt at forbinde alle de imod Brandenburg fjendtligsindede Stater til et Forbund og om muligt løsne Kurfyrstens Forbindelse med Polen ved at bevæge den gamle, vankelmødige Kong Vladislav til at ophæve Forlovelsen mellem hans Datter og Hertug Frederik. I sidstnævnte Henseende var der allerede fra en anden Side gjort et Modtræk, hvis Virkninger dog Ingen endnu kunde overse. Det var nemlig lykkedes Storfyrst Vitold af Lithauen, der ogsaa misbilligede Forbindelsen med Brandenburg, at stifte en Ægteskabsforbindelse mellem den nu 74aarige Kong Vladislav og den unge Storfyrstinde Sofia af Moskva. At dette

Ægteskab skulde bære Frugt, var der vel Ingen, der ventede; imidlertid skulde dog dette Skaktræk fra den snilde Vitolds Side faa en langt større Virkning end det kunstige Forbund, som det i Løbet af Aaret 1423 lykkedes Kejseren og Erik at faa stiftet¹⁾.

Der turde saaledes ingen Tvivl være om, at den øjeblikkelige politiske Situation — saavel Forholdet til Holsten som til Brandenburg — maatte opfordre Kong Erik til ved sin personlige Nærværelse i Tyskland at knytte alle Baand fastere. De indledende Skridt vare da ogsaa gjorte forinden Afrejsen. Med den tyske Orden var der allerede i Aaret 1422 ført venskabelige Forhandlinger dels gennem Hertuginde Sofie af Pommern dels gennem Stralsunds Borgemester Konrad Bischof, og i Foraaret 1423 havde Højmesterens Sendebud underhandlet med Kongen i Danmark²⁾. I Kjøbenhavn havde Erik endvidere den 11te April 1423 sluttet et Venskabs- og Forsvarsforbund med alle sine pommerske Fætttere, i hvilket begge Parter gjensidig lovede at hjælpe hinanden — i Nødstilfælde endog med saa stor Magt, som det blev begjært³⁾. Efterat Stilstanden med Hansestæderne — som ovenfor anført — den 15de Juni samme Aar havde udviklet sig til en tilsyneladende sikker Fred og et virkeligt Forbund, kunde Erik da anse sin Stilling for saa tryk, at han med Ro turde forlade sit Rige.

¹⁾ Foruden Aschbach, *Gesch. Kaiser Sigmund's III, Caro, Gesch. von Polen III*, og Droysen, *Gesch. der Preussischen Politik I*. 424 ff., henvises til Bezold, *König Sigmund und die Reichskriege gegen die Hussiten bis zum Ausgange des dritten Kreuzzuges*, München 1872, og A. F. Riedel, *Die letzten Jahre unmittelbarer Herrschaft des Kurfürsten Friedrich I. über die Mark Brandenburg 1420—1426*, i *Märkische Forschungen V*. 184—279.

²⁾ Møllerup, *Danmarks Forhold til Lifland 1346—1560*, S. 11—12.

³⁾ Styffe, *Bidrag till Skandinaviens historia II*. 208—10.

2.

Afrejsen fandt Sted i Begyndelsen af Avgust 1423¹⁾. Forinden havde Kong Erik indsat Dronning Filippa til Regentinde, og hun udøvede under hans Fraværelse alle Regeringspligterne, dog — som Kongen senere udtrykker sig — kun efter at have hørt Raadets Mening, som hun altid havde at følge. Kongen ledsagedes af et glimrende Følge af danske Adelsmænd og Gejstlige. Iblandt disse nævnes: Ærkebiskop Jens af Upsala, Biskop Jens Andersen af Roskilde, Danmarks Riges Kansler, samt Kongens egen Kansler, Jens Pedersen²⁾. Endvidere Rigets Hofmester, Erik Krummedige, Ridderne Axel Pedersen Tot, Algot Magnusson Sture, Benedikt Pogwisch, Henrik Knudsen Gyldenstjerne, Erik Gyldenstjerne af Aagaard, Erik Eriksen Banner, Jens Gren, Povl Laxmand og flere, som alle tilhørte Landets mægtigste Adelslægter³⁾.

¹⁾ Diarium Vastenense (Scriptor. rer. Suecicarum I. 145) siger, at Erik drog bort fra Danmark Dominicus Dag 1423 (6 Avgust). De to yngre Kroniker (Scriptor. rer. Danicarum I. 194 og VI. 232) have: in festo Laurentii (10 Avgust). Smlgn. forøvrigt Styffe, Bidrag till Skandinaviens hist. II. S. LXXIX, Anm. 3.

²⁾ Ærkebispnen og Bispen af Roskilde nævnes som Vidner under Traktaten af 15 Septbr. 1423 med Ordensmesteren, Styffe II. 217, ligesaa under et Brev af 22 Septbr. udstedt i Landsberg, Danske Mag. V. 322. Den førstnævnte er i April 1424 Kongens Gesandt hos Storfyrst Vitold af Lithauen, Dlugossi Hist. Polon. S. 475. Erik Pedersen nævnes 22 Septbr. i Landsberg, Danske Mag. V. 322, og 15 Marts 1424 som tilstedeværende i Krakau, Scriptor. rer. Danicarum VII. 311.

³⁾ De nævnes dels som Vidner under ovennævnte Traktat af 15 Septbr. 1423 og i Brevet af 22 Septbr. i Landsberg, dels som Kongens Sendebud til Kejseren, se dennes Lejdebrev af 17 Decbr. 1423 i Langebeks Diplomatarium. Povl Laxmand afleverer 21 Septbr. Kreditiv til Raadet i Breslau, Dokumentirte Gesch. von Breslau, Breslau 1781, II. 369. Benedikt Pogwisch skriver endnu 4 April 1424 fra Krakau til Højmesteren, Königsbergske Afskrifter i Geh. Ark. II. 837.

Rejsen gjaldt først Pommern, hvor Kongen landede i Stralsund. Et tilfældig bevaret Brev kaster Lys over hans Ophold i denne Stad. Igjennem Borgemesteren Konrad Bischof havde han ladet Prioren i Greifswalde Gerhard Bantschneider kalde til sig. Samtalen drejede sig først om religiøse Materier, idet Kongen ønskede at vide, hvad han skulde gjøre for at blive salig. Svaret lød, at hvis han af ganske Hjerter ønskede det, da skulde han ikke alene selv fly Synden, men ogsaa undgaa at deltage i Andres syndige Handlinger og begaa Uretfærdighed. Da nu Kongen hertil svarede, at han ikke vilde gjøre Nogen Uret, lykkedes det Prælaten, som i Forvejen havde lovet Borgemesteren at tale Ordenens Sag, hurtig at give Samtalen en politisk Vending, idet han bebrejdede Erik, at denne havde lyttet til Forræderes falske Tale om Ordenen og ovenikjøbet nu tænkte paa at stifte et Giftermaal mellem sin Fætter og Kongen af Polens Datter, som jo kun kunde være et aabenbart Forbund mod Ordenen. Langt hellere maatte Kongen, som selv ingen Børn havde, antage sig Ordenen i Barns Sted. Erik beroligede den hidsige Prælat med, at han ikke nærede slige Hensigter, og erklærede, at han vilde beskytte Ordenen ligesaavel som sine egne tre Riger. Naar Højmesteren selv kom til Kongen i Pommern, skulde han erfare dette¹⁾. At det ikke var noget tomt Løfte, viste sig snart. I Midten af September mødtes Højmesteren i Stettin med Kongen og hans pommerske Fættre, og her kom det den 15de i samme Maaned til et gjensidigt Forsvarsforbund, ifølge hvilket begge Parter forpligtede sig til at understøtte hin-

¹⁾ Gerhard Bantschneider til Højmesteren, 1423 uden Dag. Geh. Ark. Königsb. Afskrifter II. 829—31. Smlgn. Voigt, Gesch. Preussens VII. 464. Brevets Dato tør sikkert henføres til Kongens Ophold i Stralsund.

anden med 2000 Mand. Kongen optraadte ved denne Lejlighed som Chef for hele sin Slægt. Affordringen af de indgaaede Forpligtelser, hedder det, skulde tilstilles Kongen paa den ene og Højmesteren paa den anden Side; men hvis Kongen døde og ingen af hans Fættre fulgte ham paa Thronen, skulde den tilsendes den ældste Herre af det stettinske Hus¹⁾.

Hermed var nu Kong Eriks første Opgave løst og Grundstenen lagt til et mægtigt Forbund mod Kurfyrst Frederik. Thi skjønt denne ikke med et Ord omtales i nogen af Traktaterne, kunde dog Ingen være i Tvivl om, at de vare rettede mod ham²⁾. Det næste Skridt maatte være Opnaaelsen af Pommerns Rigsuimiddelbarhed og Ophævelsen af Lensforholdet til Brandenburg. En saadan Indrømmelse fra Kejserens Side vilde øjeblikkelig give Signal til Kampens Udbrud. Erik var da ogsaa nu beredt til strax at begive sig til Sigismund. Efterat have modtaget Kejserens Lejdebrev³⁾ var det hans Hensigt at rejse til Breslau, hvor Sammenkomsten med den romerske Konge skulde finde Sted. Han havde endog allerede truffet Forberedelser til Hjemreisen, idet han hos Kongen af Polen havde udbedt sig og modtaget Pas og Lejdebrev, naar han paa Tilbagevejen fra Kejseren drog gennem Polen⁴⁾. Men imidlertid havde denne skiftet Sind; han ønskede nu, at Kongen

¹⁾ Styffe, Bidrag II. 210—18. Hildebrand, Urkundenbuch VII. 20—24. Smlgn. Møllerup, Danmark og Liffand S. 12, Anm. 3.

²⁾ Voigt, Gesch. Preussens VII. 464—65.

³⁾ Dette var udstedt i Ofen, 23 Avgust 1423. Geh. Ark. Kejseren. 11.

⁴⁾ Kongen af Polens Lejdebrev, 11 Oktbr. 1423. Monumenta medii ævi historica res gestas Poloniae illustrantia, Cracoviae 1876, II. 61. Det hedder udtrykkelig: *in reversione ad metas et confinia regni nostri vellet descendere*. (Citatet skyldes Hr. Bibl.-Ass. C. Weeke.)

skulde møde ham i Ungarns Hovedstad, som Sigismund ikke turde forlade paa Grund af Tyrkernes truende Optræden. Herpaa vilde Erik ikke gaa ind; han synes allerede at have været paa Vejen, men vendte nu tilbage til Pommern, hvor han agtede at tilbringe Vinteren. Imidlertid tilbød han endnu engang Kejseren en Sammenkomst i Breslau, til hvilken Stad han strax havde sendt en af sine Hofsinder, Povl Laxmand, for at anmelde sit Komme. Svaret vilde han afvente i Pommern¹). En stor Del af Følget vendte tilbage til Danmark for at spare de store Udgifter ved dets Underhold²). Det blev ogsaa et langvarigt Ophold og en kjedsommelig Ventetid for Kongen. Fra September til December Maaned flakker han omkring fra Sted til Sted i Pommern. Snart er han i Landsberg, snart i Stargard, snart i sine fædrene Besiddelser i Stolpe³). Endnu i Slutningen af November har han intet Svar faaet fra Kejseren, først henimod Juletid, erfare vi, gaar Rygtet, at Sammenkomsten endelig vil finde Sted i Breslau. I Begyndelsen af Januar forlader han endelig Pommern, ledsaget af Højmesterens gode Ønsker. «Gud give, at Kongen maa vende tilbage med opfyldt Ønske», udbryder denne i et Brev til Ordensmesteren i Lifland⁴).

Rejsen gik gennem Polen. Det havde først været paatænkt at drage den direkte Vej langsmed Oderen gennem Neumark, den Del af Mark Brandenburg, som af Kej-

¹) Hildebrand, Urkundenbuch VII. 26. Dokumentirte Gesch. von Breslau II. 369.

²) Korner, som har en temmelig fyldig Beretning om Rejsen, siger: «remisit ad regnum suum quosdam de familia sua, parcens expensis». Eccard, Corpus hist. medii ævi II. 1259 og Detmars Chronik, herausgeg. von Grautoff II. 36.

³) Se Itineraret i Slutningen af denne Afhandling.

⁴) Hildebrand, Urkundenbuch VII. 45—46.

seren var pantsat til den tyske Orden; men sandsynligvis efter Samraad med Sigismund valgte Erik den betydelige Omvej gennem Polen, og Hensigten har vel været den at skaffe sig en Indbydelse til de store Fester, hvormed Kong Vladislav i Begyndelsen af Marts Maaned vilde fejre sin unge Hustrus Kroning i Krakau. Uden at have modtaget Lejde drog Kongen altsaa gennem Polen; den 24de Januar ankom han til Krakau, hvor Dronningen dengang opholdt sig. Fester og Turneringer bleve afholdte til Ære for ham, og midt under en saadan Fest henvendte Erik sig pludselig til Dronning Sofie med Ønsket om at maatte overvære hendes Kroning. Dronningen synes at være bleven overrasket af Anmodningen, som vel ogsaa burde være kommen fra hende selv, og vidste ikke, hvad hun skulde svare. Den forlegne Pavse, som herved opstod, afbrødes af Statholderen i Krakau, hvem Dronningen havde tilkastet et spørgende Blik, med den Bemærkning til Dronningen, at hun burde udtale sin egen og sin Gemals Glæde over Kong Eriks Anmodning. Denne blev nu ogsaa fremført i smukke og velvalgte Ord, som Kongen besvarede ved med bøjet Knæ at love at komme, hvis ikke uforudsete Hindringer traadte ivejen. Kongen, som var bleven ilde berørt ved den uhyggelige Pavse, beklagede senere for Statholderen, at han af Dronningens Tavshed havde kunnet mærke, at han ikke var velkommen. Men den høflige Hofmand vidste øjeblikkelig at svare, at Dronningen kun havde gjort sin Pligt. Thi hendes Gemal havde befaleet hende i alle vigtige Sager kun at svare, efterat hun havde hørt de kongelige Raaders Mening — derfor var Pavsens opstaaet. Kongen optog Undskyldningen paa bedste Maade og tilføjede: «Ogsaa jeg har befaleet min Dronning, at hun i min Fraværelse Intet maa foretage sig uden med mine Raaders Vilje».

Ledsaget af en stor Skare polske Adelsmænd forlod Kongen den 28de Januar Krakau og rejste over Wielizka til Ungarn¹⁾.

I Begyndelsen af Februar 1424 fandt endelig den saa længe bebudede Sammenkomst Sted mellem Kejseren og Kongen i Ofen. Hovedformaalet for Eriks Rejse — Voldgiftskjendelsen i Striden om Slesvig — havde imidlertid endnu lange Udsigter. Forhandlingerne vare vel ingenlunde standsede, men som sædvanlig optaarnedes Hindring paa Hindring, og uden Kongens personlige Optræden vare de vel gaaet helt istaa. Da den paatænkte Sammenkomst i Breslau i September Maaned var bleven udsat, havde Kong Erik strax sendt et Gesandtskab, bestaaende af Axel Tot, Erik Gyldenstjerne og Erik Banner til Kejseren med Fuldmagt til at afgjøre Striden. Forhandlingerne fandt ogsaa Sted i Ofen med de holstenske Sendebud, Bispen af Lübeck og flere Raader. Men Resultatet blev kun en Erklæring fra Kejserens Side om, at de danske Gesandter havde været rede til at ende Tvisten, men at Modparten havde undskyldt sig med, at de ikke havde Fuldmagt til at gaa ind derpaa²⁾. I Midten af December udgik derpaa de kejserlige Stævningsbreve til Kongen af Danmark og Greverne af Holsten om at møde inden 3 Maaneder fra den Dag, de havde modtaget Stævningen, for Kejseren i Ofen og lade

¹⁾ Hildebrand, Urkundenbuch VII. 53. Beretningen om Sammenkomsten i Krakau findes i Liber cancellariae Stanislai Ciolek, herausgeg. von I. Caro. Archiv f. Kunde österreichischer Geschichtsquellen XLV. 465–68. Smlgn. ogsaa en Beretning fra Højesteren til Ordensmesteren dat. Montag nach Invocavit. Geh. Ark. Königsbergske Afskrifter II. 849–51.

²⁾ Kejserens Erklæring dateret Ofen, an aller heiligen Tag 1423, i Langebeks Diplomatarium.

deres Strid afgjøre ved kejserlig Retskjendelse¹⁾. Samtidig fik de danske Gesandter deres Afsked²⁾, og det er sandsynligvis deres Ankomst til Pommern, som endelig gav Signalet til Kongens Opbrud. Nogen Afgjørelse kunde saaledes først ventes henad Sommertid, og det var vel derfor efter Samraad med Kongen, at Sigismund den 8de Februar udnævnte to Kommissairer, Ludvig de Cataniis fra Verona og Antonius Bartholomæus Franchi fra Pisa, som i hans Navn skulde stævne begge Parter for sig, høre deres Forsvar og Klager og indberette Sagen for Kejseren³⁾.

Imidlertid traadte de slesvigske Forhold aabenbart paa dette Tidspunkt i Baggrunden for den alvorlige Vending, som Kejsereus Forhold til de tyske Rigsfyrster havde taget. I Midten af Januar 1424 vare disse under Ledelse af Kurfyrst Frederik af Brandenburg forsamlede i Bingen, og her indgik de et Forbund, hvori de lovede hinanden gjensidig Understøttelse til Udryddelse af det bøhmiske Kjetteri, og vedtoge fælles Forholdsregler i Tilfælde af et nyt kirkeligt Schisma og imod enhversomhelst Krænkelse af Rigets Rettigheder. De erklærede, at de særlig af Gud vare kaldede til «med Raad og Bistand af den romerske Konge» at afskaffe alle Misbrug i den hellige Kirke og det hellige romerske Rige. I disse Ord var endelig den Fordring udtalt, at den gamle tyske Enhedstanke ikke længere skulde have sit synlige Udtryk i Kejserdømmet men i Rigsfyrsternes Kollegium⁴⁾.

¹⁾ Kejsereus Stævningsbrev til Kong Erik, dat. Totans 16 December 1423, i Langebeks Diplomatarium. Smlgn. Urkundenbuch d. Stadt Lübeck VI. 545 f.

²⁾ Lejdebrevet dateret Totans, 17 Decbr. 1423, i Langebeks Diplomatarium.

³⁾ Scriptor. rer. Danicarum VII. 264—66.

⁴⁾ Om Betydningen af denne Overenskomst se Droysen, anf. Sted I. 465 ff. og Bezold, anf. Sted II. 21 ff.

Kejserens Svar lod ikke længe vente paa sig. Ved de Begunstigelser, som han den 17de Februar 1424 tildelte Hertug Kasimir af Pommern, der havde ledsaget Erik til Ungarn, gjenoplivede han paany de pommersk-brandenburgske Krige og skaffede Kurfyrsten saa meget at tage vare paa hans eget Omraade, at denne foreløbig maatte opgive Førerskabet i de indre tyske Anliggender. Han tilsikrede nemlig Hertugen den umiddelbare Lensafhængighed af Riget og stadfæstede de pommerske Hertuger i Besiddelsen af Uckermark, som Kurfyrsten havde frarevet dem¹⁾. Det egentlige Slag imod denne skulde dog føres i Polen, og herhen begave nu begge Fyrster sig til den forestaaende Kroning i Krakau. Erik drog først afsted, og i Polens Hovedstad havde han den 25de Februar en Sammenkomst med Kong Vladislav, i hvilken han anmeldte Kejserens Komme, og da den gamle Konge paa Grund af Festlighederne ikke selv kunde drage Kejseren imøde, lovede han at udføre dette Hverv i Forening med to af Kongens fornemste Raadgivere. Ved denne Lejlighed holdt Erik en Tale til Vladislav, i hvilken han — maaske lidt for tidlig — aabenbarede, hvad baade han og Kejseren førte i deres Skjold. Han gjenkaldte i Kongens Erindring, at der mellem begges Gesandter var sluttet en Ægteskabskontrakt mellem Hertug Bugislav af Pommern og Prinsesse Hedvig. Saavel paa egne som paa Kejserens Vegne beklagede han den med Markgreven af Brandenburg sluttede Forbindelse og erklærede, at det var Kejserens Ønske, at den første Ægteskabskontrakt paany traadte i Kraft. Dersom Erik havde tænkt at tage Kong Vladislav ved Overrumpling, saa blev han imidlertid skuffet. Han fik strax det Svar, at det ikke var Kongens Vane at

---

¹⁾ Schwartz, Pommersche Lehnshistorie, S. 510 f.

fatte Beslutning i en saa vigtig Sag uden at have hørt sin Fætter Storfyrst Vitolds og sine Raaders Mening; naar deres Svar var indløbet, skulde Kejseren erfare hans Beslutning¹⁾.

At det var en ilde overlagt Plan, skulde snart vise sig. Faa Dage efter mødte Kong Erik Kejser Sigismund og Kejserinde Barbara ved Grænsen, og i Forening drog man til Krakau, hvor Modtagelsen var glimrende og hjertelig. Den 5te Marts fandt Kroningen Sted med store Fester og Højtideligheder, ved hvilke Kong Erik sikkert har glimret ved sin smukke Optræden og sine store legemlige Færdigheder. Det er maaske fra denne Tid, at den Skildring stammer, som Æneas Sylvius, den senere bekjendte Pave Pius II, har givet af ham. «Erik af Pommern — siger han — havde et skjønt Legeme, guldgule Haar, rødmusset Ansigt, en lang og smal Hals. Han bar ejendommelige Klæder; thi han dækkede sin Hals med et Linnedtørklæde, som var fasthæftet med et gyldent Spænde. Alene, uden Hjælp og uden at berøre Stigbøjlerne, sprang han op paa sin Hest, og han drog alle Kvinder, især Kejserinden, til sig med Elskovs Længsel²⁾. Det Værelse paa Slottet i Krakau, hvori han havde boet, bevarede længe Navnet Kongen af Danmarks Værelse.

Midt under Festlighederne dreves imidlertid de politiske Forhandlinger med stor Kraft. Der fandtes i Forvejen et lille Parti ved det polske Hof, som begunstigede det pommerske Giftermaal. Ved Løfter og Bestikkelser vandt Kejseren og Kongen mange polske Raadsherrer, og fra alle Sider trængte man ind paa Kong Vladislav for at

¹⁾ Archiv f. Kunde österreichischer Geschichtsquellen XLV. 468—71.

²⁾ Ex libro: de viris ætate sua claris, cap. XXXV. Scriptor. rer. Suecicarum III, 1, S. 325 f.

bevæge ham til at bryde Forlovelsen med den unge Markgreve, som, medens Festerne fejredes i Krakau, var bleven sendt til Vitold i Lithauen. Kejseren synes endog at have lovet ham Bagpommern som Pris for Bruddet med Markgreve Frederik. Men Vladislav var ikke til at røkke, han lod oplæse for de paatrængende Gjæster selve Forbunds- og Giftermaalstraktaten med Brandenburg, og det berettes af Højmesterens Sendebud, som overværede denne Scene, «at det var begge Fyrster højst ubehageligt og pinligt at høre paa»¹⁾. Da de paany søgte at forestille Kongen, at han ikke behøvede at overholde Traktaterne, da Kurfyrsten selv havde brudt dem ved ikke at understøtte Polakkerne i Krigen mod Ordensstaten, krøb Vladislav paany i Skjul bag Storfyrst Vitold og henskød Sagen til ham. Hvor meget end denne havde havt at indvende imod Forbindelsen med Brandenburg, saa var der dog, forinden hans Mening endelig blev afæsket ham, indtruffet en Begivenhed, som maatte formindske Frygten hos ham for Følgerne af det brandenburgske Ægteskab. Det «fysiologiske Under» var indtruffet, den unge Dronning Sofie var bleven frugtsommelig, og den 74aarige Vladislav kunde haabe inden sin Død at have en retmæssig Arving til sit Rige²⁾. Da et talrigt Gesandtskab fra Kejser Sigismund og Kong Erik, i hvilket blandt Andre saas Ærkebispem af Upsala og to danske Raader, den 20de April 1424 i Grodno fremførte deres Herrers Opfordring til Storfyrsten om at bevæge den polske Konge til at gaa ind paa deres Planer og i højttravende Udtryk fremhævede den unge Hertugs Dyder og Fuldkommenheder, har det sikkert ikke faldet Vitold vanskeligt at

---

¹⁾ Voigt, die Erwerbung der Neumark, S. 188.

²⁾ Den 31 Oktober 1424 fødte Sofie en Søn.

fatte sin Beslutning. Efter otte Dages Forløb maatte Gesandtskabet drage bort med et undvigende Svar, og Storfyrsten bevægede senere sin Fætter til at holde fast ved Forlovelsen med Markgrev Frederik¹⁾.

Opholdet i Krakau varede over 14 Dage; endnu den 15de og 18de Marts udsteder Erik Breve herfra²⁾, og først efter denne Dag kan han have forladt Polens Hovedstad i Forening med Kejseren, ved hvis Hof vi finde ham i de følgende Maaneder. Han følger Kejseren som hans Skygge, staar ham bi i hans diplomatiske Stridigheder med de tyske Fyrster, optræder som Dommer i vanskelige Retssager og vinder — som det let forstaas — Kejser Sigismunds Ven-skab i endnu højere Grad, end Tilfældet havde været før³⁾. Da endelig i Juni Maaned efter mange Forberedelser Striden om Slesvig kommer for Kejsers Domstol i Ofen, fælder denne sin bekjendte for Kongen saa gunstige Dom, ved hvilken hele Slesvig tilkjendes Danmark. Baade Erik og Grev Henrik vare tilstede i Ofen, da Dommen fældtes. Men medens Erik personlig mødte for Kejseren i Forening med Erik Krummedige, som førte Sagen, undlod Grev Henrik at være tilstede og nedlagde strax Protest. Det er ikke Stedet her at gaa nærmere ind paa en Strid, som

¹⁾ Dlugossi Historia Polonica S. 474—78. Archiv f. Kunde österreichischer Geschichtsquellen XLV. 330—36. H. Hildebrand, Urkundenbuch VII. 80. Som danske Gesandter ved Hoffet i Grodno nævnes udtrykkelig: *unus archiepiscopus et duos equites*. Den ene af Ridderne er sandsynligvis Benedikt Pogwisch, som den 4de April tilskriver Højmasteren fra Krakau. Se ovenfor S. 723, Anm. 3.

²⁾ Scriptor. rer. Danicarum VII. 311—12, 396.

³⁾ Om Kong Eriks Optræden ved det kejserslige Hof kan henvises til Eberhardi Windeckii Historia Imp. Sigismundi apud Mencken, Scriptor. rerum Germanicarum I. cap. CXVII. S. 1169 f.; cap. CXXV—CXXVI. S. 1176 f.; cap. CXXIX. S. 1179.

endnu havde saa mange Trin at gjenneemgaa, inden den fandt en foreløbig Ende. Kun turde det frembæves, at Resultatet, betragtet fra Rejsens Synspunkt, maa siges at have været saa heldigt, som overhovedet kunde naas. Det har sikkert staaet for Kong Erik som en stor diplomatisk Sejr, der, om den end ikke kunde bringe Greverne til at give efter, dog vilde have den Virkning, at de bleve isolerede og berøvede den Hjælp, de hidtil havde havt hos tyske Fyrster og Stæder. Naar dette alligevel ikke blev Tilfældet, saa laa det fornemlig i den Mangel paa Overlegenhed og Styrke, der dengang som saa ofte karakteriserede den tyske Kejsermagt.

3.

Efterat Voldgiftskjendelsen var falden, stod nu Rejsens andet Hovedformaal, Pilegrimsfarten til det hellige Land, tilbage. Hvorvidt Planen hertil er fattet hjemme eller undfangen ved det kejserlige Hof, bliver naturligvis altid usikkert. For den første Mulighed taler den Omstændighed, at en samtidig Krønike, den lybske Korner, siger, at den var Rejsens Hovedformaal¹⁾, og endvidere, at Kongen ifølge italienske Krøniker skal have udtalt, at det altid havde været hans Ønske at gjøre en Andagtsrejse til det hellige Land²⁾. Paa den anden Side synes det sikkert,

¹⁾ Corner apud Eccard, Corpus hist. medii ævi II. 1259—61 siger: *•reysam suam, ob quam principalius exierat, perficere nitebatur, disponens se ad peregrinationem Jerosolymitanam•*.

²⁾ I Chronicon Tarvisinum Andreae de Redusiis i Muratori, Scriptor. rerum Italicarum XIX. 850 læses: *•Vladislaus rex Poloniae (om Forvexlingen med Erik se Caro, Gesch. Polens III. 577 Anm. 1) Venetias ivit satis domestice vestitus cum multis nobilibus illarum partium. Cui a Venetis paratae sunt galeae in altum naviganti, ut sepulchrum domini Jesu Christi nostri magna cum devotione visitaret, ceu jamdiu asserebat sibi cordi fuisse•*.

at naar han i September Maaned 1423 forlangte Pas og Lejde af Kong Vladislav for at drage gennem Polen paa Hjemreisen, saa har denne ligget som en saa nær Mulighed, at der ikke ret vel kunde blive Tid til en saa lang Udflygt som til Palæstina¹⁾. Det talrige Følge, som ledsagede Kongen, men som han saa hurtig sendte hjem igjen fra Pommern, tyder heller ikke paa, at han var rejst ud med Pilegrimsfarten som Endemaal. Dengang tillode Forholdene i Østen ikke, at man kom til Jerusalem med stort Følge. Hertil kommer endelig, at der netop dengang ved Kejsershoffet var rig Lejlighed til at modtage slige Impulser. Vistnok sjælden havde Sigismunds Kongeborg i Ofen været Sæde for en saa broget og talrig Forsamling som i Juni og Juli Maaned 1424. Foruden Kong Erik og en pavelig Kardinallegat saa man her Kejsers Manuel Palæologus fra Constantinopel, hvem Sigismund havde modtaget paa den hjerteligste Maade og i over 8 Uger beværtet i Ofen. Samtidig var der indtruffet Despoten af Serbien tilligemed et Gesandtskab fra Sultan Murad med rige Gaver og Fredstilbud. Ikke mindre end 4 Hertuger af Bayern, hvoriblandt Kongens Svoger, Hertug Johan, vare tilstede, endvidere Kejsers Svigersøn, Hertug Albrecht af Østerrig, flere Hertuger og Grever fra Schlesien, en Mængde gejstlige Fyrster, hvoriblandt Patriarken af Aquileja, samt endel italienske og bøhmiske Adelsmænd, som havde sluttet sig til Sigismund²⁾. Den Tanke ligger ikke saa fjærn, at det bevægede Liv ved et Hof, hvor Samtalen saavel paa Grund af de tilstedeværende Gjæster som paa Grund af Krigene med Tyrkerne stadig maatte henledes paa Østens Lande,

---

¹⁾ Se S. 725, Anm. 4.

²⁾ Aschbach, Gesch. Kaiser Sigmunds III. 186—87.

kunde fremkalde Lyst hos den letbevægelige og rejselystne Konge til at besøge den hellige Stad.

Venedig var dengang det sædvanlige Samlingssted for alle Pilegrimme, som agtede sig til Jerusalem. Især i August og September Maaned var Tilstømningen stor. «Skulde jeg atter rejse», siger en gammel Ridder fra Würzburg, som to Gange havde besøgt den hellige Grav og én Gang Jomfru Marias Grav, «vilde jeg rejse henimod Vintertid; det er langt fornøjeligere end om Sommeren.» Foretag-somme Kjøbmænd havde gjort det til en indbringende Forretning at føre de Skarer af Pilegrimme, som her forsamlede sig, over til Palæstina. For en bestemt Betaling, som kunde variere mellem 40—50 Dukater pro persona, paatog de sig at udrede alle Omkostninger ved Frem- og Tilbage-rejsen, Mad og Drikke, Told og Afgifter, Æselspenge, Pilegrimsskat til de Vantro o. s. v. Man undertegnede da en gjensidig Kontrakt, hvori Pligter og Rettigheder vare nøje fastsatte. Men ikke desto mindre bleve de uforudsete Udgifter ofte saa store, at Rejsebeskriverne ikke tør meddele deres Læsere dem, for ikke at afskrække dem fra Pilegrims-farten til det hellige Land¹⁾.

Ogsaa Kong Erik drog over Venedig. Den 31te Juli

¹⁾ Reyszbuch desz heyligen Lands. Getruckt zu Franckfort am Mayn 1609. Fol. Indeholder en Samling af Rejsebeskrivelser fra det 14de, 15de og 16de Aarhundrede. S. 92—93 findes en Kopi af en Kontrakt mellem Padronen og Pilegrimen, som Rejsebeskriveren S. 228 ikke tør nedskrive. Om den gode Aarstid for Rejsen se S. 438. Hos Röhricht und Meisner, Deutsche Pilgerreisen nach dem heiligen Lande, Berlin 1880, findes i Indledningen en livlig Beskrivelse af Rejserne til det hellige Land. S. 16, Anm. 3 findes en Myntberegning, ifølge hvilken Dukaten i Slutningen af det 15de Aarhundrede gjaldt c. 7 à 8 Lire i italiensk Mønt.

kom to Sendebud fra Kongen til Staden, som skulde anmelde hans Komme og sørge for Udrustningen af en Galej til at føre ham over til det hellige Land. Den venetianske Regering udnævnte strax 6 Adelsmænd til at tage imod Kongen, og et stort Skib afsejlede under Kommando af Kaptainen af Quarneros for at hente ham. Kongen er sandsynligvis gaaet ombord i en af Havnene ved det adriatiske Hav, og i Begyndelsen af Avgust Maaned kom han til Venedig. Dogen sejlede ham imøde paa Bucentauren i Følge med talrige Adelsmænd og en stor Menneskemasse, som ledsagede ham til Dogepaladset. Opholdet i den venlige Stad synes at have tiltalt ham meget; han blev dér — som det hedder — «ret længe», medens hans Galej udrustedes. Føreren for denne — Padronen — hed Giovanni Giustiniani; han blev slaaet til Ridder af Kong Erik. Efter Afholdelsen af mange Fester, og efterat Kongen havde modtaget rige Gaver, lettede endelig Skibet Anker heni September Maaned¹⁾. Erik ledsagedes kun af et ringe Følge²⁾; selv gik han ombord, forklædt som Padronens Tjener eller

¹⁾ Vita ducum Venetorum, italice scriptæ, auctore Sanuto, Leonardi filio, patricio Veneto. Muratori, Scriptor. rerum Italicarum XXII. 975. Se ogsaa den S. 734 Anm. 2 nævnte Chronicon Tarvisinium, ibid. XIX. 850. Naar det i førstnævnte Krønike siges om Padronen: «il quale fu fatto cavaliere da lui», kunde herved maaske ogsaa forstaas, at Kongen optog ham i sin Orden. Det tor nemlig anses for utvivlsomt, at allerede Erik havde oprettet en saadan. Se et Brev fra Ordensmesteren i Lifland til Højmesteren, hvori han klager over, at Riddere og Knegte i Landet «des kuninges gesellschaft von Dänemark tragen». Bunge, Liv-, Cur- u. Estländ. Urkundenbuch V. 711.

²⁾ Korner, anf. Sted, siger: «cum familia pauca viam ingressus est». Den S. 734 Anm. 2 nævnte italienske Krønikes Udsagn («cum multis nobilibus illarum partium») er vel kun en Overdrivelse.

Sekretær¹⁾), en Fremgangsmaade, som under de daværende urolige Forhold i Middelhavet maatte anses for raadeligst.

Fra nu af ophøre Beretningerne om Kongens Rejse, men vi tør sikkert antage, at han fulgte den sædvanlige Vej til Palæstina, som alle Pilegrimme fulgte. Ti Aar senere besøgte Markgreverne Johan og Albrecht af Brandenburg det hellige Land. Den Dagbog, som en af Deltagerne i Rejsen førte, er bevaret²⁾ og giver vel i Hovedtrækkene ogsaa en Forestilling om, hvorledes Kong Eriks Rejse er gaaet for sig. Man sejlede ikke direkte til det hellige Land, men Padronen maatte forpligte sig til at lægge ind i alle bekendte Havne og Stæder, hvor der fandtes Seværdigheder, som kunde have Interesse for Pilegrimmene. Dog maatte Opholdet ikke vare længere end to, højst tre Dage. Over Pola, Zara og Ragusa i Dalmatien, i hvilken sidste Stad der fandtes et helt Kar fuld af Helgenben, over Zante, Modon og Cerigo gik Farten til den for sin Malvoisir saa berømte Ø Candia, hvor man i Almindelighed udhvilede nogen Tid og hvor Pilegrimmene nød stor Ære og Anseelse. Over Rhodos og Cypern naaede man da det hellige Land efter en Rejse, som jævnlig varede over 6 à 8 Uger. Ved Acre eller Jaffa plejede Pilegrimmene at gaa i Land efter først at have modtaget Lejde af Statholderne i Palæstina. Under højst ydmygende Former foregik Landstigningen. Samtlige Pilegrimme bleve drevne ind i en Æselstald, hvor deres

---

¹⁾ •In forma famuli et servitoris uni civi Venetiarum adhærens et sic in habitu ignoto et vili terram paganorum transiens.• Korner, anf. Sted.

²⁾ Geisheim, Die Hohenzollern am heiligeu Grabe, Berlin 1858, anf. hos Röhricht und Meisner, anf. Sted. S. 473. Udtog i Märkische Forschungen V. 100—108.

Navne blevne opskrevne og Pilegrimsskatten indkasseret. I Aaret 1424 var den hellige Gravs Kirke lukket for alle paa Grund af Stridigheder med de Kristne. Men det lykkedes dog Padronen at faa Statholderen til undtagelsesvis at ophæve Forbudet for sig og Følge, og ledsaget af en Officer og Guardianen for Kirken i Jerusalem kunde da Rejsen fortsættes. Over Rama, Klostret St. Georg og Emaus naaede man da sædvanlig efter to Dages Rejse Jerusalem, hvor Johanniterhospitalet ved den hellige Gravs Kirke gjæstfrit optog Pilegrimmene. Her fik man da Raad og Vink om, hvorledes man paa bedste Maade skulde indrette sig for at faa Alt at se. Den følgende Dag begyndte saa Besigtigelsen af de hellige Steder, hvoraf der var saa mange, at man efter en anstrængende Formiddagsvandring havde skaffet sig Aflad for alle i de sidste 7 Aar begaaede Synder. Efter en saadan Anstrængelse trængte Pilgrimmene naturligvis til Hvile, men allerede samme Eftermiddag ved Vespertid maatte de paany være paa Benene for at opfylde Rejsens Hovedformaal, Besøget i den hellige Gravs Kirke. Ledsaget af Kommandanten i Jerusalem lukkedes nu Pilegrimmene ind i Kirken, hvor en højtidelig Procession fandt Sted til Ære for dem. Her fandt nu ogsaa ved Nattetid det højtidelige Ridderslag Sted, i det Guardianen slog en af Pilegrimmene til Ridder af den hellige Grav, denne gav derpaa en anden, og denne igjen en tredje den nye Ridder-værdighed og saa videre, indtil alle havde modtaget den. Naar denne Handling var forbi, maatte alle forlade Kirken, som ved denne Lejlighed paany blev lukket, efterat Kongen havde holdt sin Andagt. De følgende Dage tilbragtes med Besøg paa Oljebjerget, i Josaphatsdalen, i Bethlehem, med Badning i Jordansfloden, og efter at have givet Gaver til

de gjæstfri Værter i Hospitalet drog man da atter tilbage til Jaffa, hvor Skibet ventede¹).

Det var her, at der hændte Kong Erik et lille Æventyr, som er en af de faa Begivenheder paa hans Rejse, som har tildraget sig Samtidens og Eftertidens Opmærksomhed. Medens han opholdt sig ved Kejsershoffet, skal en Søn af Kejseren af Constantinopel hemmelig have ladet en Maler gjøre et Portrait af Kongen og sendt det til Sultanen af Damascus med Underretning om, at det var Billedet af en Konge over tre Riger. Ham skulde man passe paa, naar han kom til Jerusalem, thi lykkedes det at tage ham tilfange, vilde der være gode Løsepenge at vente. Da nu Kong Erik efter at have udført sin Pilegrimsløfte vilde stige ombord paa Skibet, tog Officeren, som havde ledsaget dem, ham hemmelig tilside og sagde: »Tror Du, at Du er ukjendt, fordi Du rejser i en Tjeners Dragt? Nej, du er Konge over tre Riger og kalder Dig de Danskes Konge. Og for at Du kan se, at jeg ved, hvem Du er, saa se her Dit eget Portrait, som er blevet sendt til vor Sultan.» Den forskrækkede Konge maatte betale en stor Sum Penge for at faa Lov til at drage bort i Fred, og naar vi senere høre, at han hos de rige Borgere i Ragusa maatte laane 4000 Dukater, saa fristes man til at søge Grunden dertil i det Puds, som den græske Prins havde spillet ham²).

¹) Tildels efter Reysbuch desz heyligen Lands, Röhricht und Meisner, Deutsche Pilgerreisen nach dem heiligen Lande, den ovenfor S. 738, Anm. 2 nævnte Dagbog og Corner apud Eccard II. 1260.

²) Fortællingen hos Korner, anf. Sted, S. 1261. Om den Fare, hvori fyrstelige Personer, der ikke strængt bevarede deres Incognito, kunde komme, se Röhricht und Meisner, anf. Sted, S. 25, Anm. 7. I *Scriptores rer. Italicarum* XXII. 977 læses: »per que' di Ragusi gli furono prestati ducati 4000.»

Paa Tilbagevejen besøgte atter Cypren, hvis Konge syv Aar senere i et Brev til Vladislav af Polen mindedes den danske Konges Besøg¹⁾, endvidere Corfu, hvor en dansk Adelsmand blev dræbt af en Venetianer²⁾. Overhovedet synes Hjemrejsen fra det hellige Land altid at have krævet lang Tid, thi Padronen havde da Ret til at varetage sine Kjøbmandsinteresser i alle de Havne, han fandt for godt. Kongen gik sandsynligvis i Midten af December Maaned 1424 i Land i Ragusa, hvorfra han fortsatte Rejsen over Land. Tolken, Giovanni Franco, fulgte med Skibet til Venedig, hvor han paa Kongens Vegne skulde undskylde, at han var gaaet i Land i Ragusa; uventede Efterretninger kaldte ham hjem og nødvendiggjorde en saa hurtig Rejse som mulig³⁾. Det gik dog ikke saa hurtig, som det maaske var paatænkt. Ogsaa paa Tilbagerejsen dvælede Kongen en rum Tid hos Kejser Sigismund. «Vor kjære Broder Kong Erik er nu vendt tilbage fra det hellige Land

¹⁾ Janus af Cypren til Vladislav af Polen, Nychoszij Cipri die 2 Januari 1432. *Monumenta medii ævi historica res gestas Poloniæ illustrantia* II. 72.

²⁾ *Chronicon Tarvisinum Andreae de Redusiis*. Muratori, *Scriptor. rer. Italicarum* XIX. 850: «Quo sepulchro visitato in reversione Ragusium descendit et ad sua regna terra remeavit, magno illi honore exhibito a Venetis in Venetiis et per omnes alias suas terras et mari, licet per quendam Fulchum Contareno quidam regis miles fuerit in Corfutio sauciatus in gravem regis displicentiam, quae esse potuit causa, quod rex ille in reversione Venetias non accessit.»

³⁾ *Scriptor. rerum Italicarum* XXII. 975: «Nel 1425 a 3 di Genaja giunse in questa terra la galera stata an Jaffo col re di Dacia etc.» Den ovennævnte Giovanni Franco er aabenbart den samme Johan Franco, der 1433 nævnes i Pietro Querinis Rejsebeskrivelse som Lensmand paa Stegeborg. Battista Ramusio, *Raccolte degli navigationi et viaggi* II. 199—211, smlgn. Styffe, *Skandinavien under Unionstiden* S. 210, Anm. 5, nu ogsaa trykt hos C. Bullo, *il viaggio di M. Piero Querini e la relazione della repubblica Veneta colla Svecia*. Venezia 1881.

og de hellige Steder og befinder sig i vort Rige,» skriver Sigismund til Kong Vladislav. «vi glæde os hjertelig over, at han lykkelig og uskadt har faaet opfyldt sit Løfte»¹⁾. Endnu i Marts Maaned 1425 finde vi ham ved Kejsershoffet, som han først forlader i Slutningen af Maaneden for at begive sig over Polen til sit Hjem. Han havde erfaret, at den kejserlige Voldgiftskjendelse Intet havde frugtet, at Grev Henrik havde indanket Dommen for Pave Martin den Femte, og at denne havde udnævnt Kommissærer til at undersøge Sagen. Nu kunde han vel medbringe en ny Erklæring fra Kejseren, hvori denne udtalte sin Harm over den Haan og Spot, som Greven havde vist den kejserlige Dom ved at underskyde den Pavens Kjendelse, og en Opfordring til alle nordtyske Fyrster, Stæder og Folk om at hjælpe ham til at skaffe ham den Ret, som tilkom ham²⁾. Men Kejseren var selv altfor bundet ved sine Stridigheder med Bøhmerne og med de tyske Fyrster til at kunne staa ham bi med andet end med Breve og Erklæringer, som bleve ligesaamange tomme Slag i Luften.

Paasken tilbragte Erik hos Kong Vladislav i Polen³⁾. Her havde han den Tilfredsstillelse at se den brandenburgske Indflydelse svækket ved den lykkelige Begivenhed, som havde skaffet Polen en Thronfølger af det kongelige Hus. Der er vel ingen Grund til at tvivle om, at den polske Krønikeskriver har Ret, naar han fortæller om den venlige og

¹⁾ Breve fra Sigismund til Vladislav i Monumenta etc. II. 64 f. og i Archiv f. österreichische Geschichtsquellen XLV. 431—33. Smlgn. ogsaa H. Hildebrand, Urkundenbuch VII. 125.

²⁾ Kejsrens Brev, dat. Tottes, Sontag Oculi (11 Marts) 1425 i Urkundenbuch d. Stadt Lübeck VI. 629 f.

³⁾ Lejdebrev i Archiv f. Österreich. Geschichtsquellen XLV. 429—31. Om Besøget i Kalisch se Dlugossi Historia Polonica S. 485, og H. Hildebrand, Urkundenbuch VII. 193—94.

gjæstfri Modtagelse, der blev ham til Del, og den Glæde, Kongen følte derover. Den 22de April besøgte han Højesteren i Thorn, og over Stralsund gik Rejsen til Danmark, hvortil han kom 8 Dage efter Christi Himmelfartsdag, den 24de Maj, efter 21 Maaneders Fraværelse¹⁾.

Spørge vi nu om Resultatet af Kongens Rejse, kan Svaret ikke være tvivlsomt. De store Forventninger, som vare blevne knyttede til den, bleve snart skuffede. Vel havde Kongen opnaaet, hvad han tilstræbte: han havde faaet dannet et Forbund mod Brandenburg, der netop kort før hans Hjemkomst havde givet sig Luft i en Krig, som de pommerske Hertuger havde begyndt mod Kurfyrst Frederik; den kejserlige Voldgiftskjendelse var fældet til hans ubetingede Fordel, den brandenburgske Indflydelse i Polen var svækket. Og dog var Resultatet lig Nul. Thi den gamle politiske Sandhed kom atter for Dagen, at Tyngdepunktet for den nordiske Politik ikke kunde henlægges til Tyskland, men maatte søges i Norden selv. Det havde Valdemar Atterdag faaet at føle, da han i sin Landflygtighed søgte at danne et stort tysk Forbund i Ryggen paa sine Fjender; og det samme maatte Erik af Pommern ogsaa sande, da faa Aar efter det gamle Forbund mellem Holstenerne og Hansestæderne paany traadte i Kraft og ikke en Haand i Tyskland rørte sig for at komme ham til Hjælp.

---

¹⁾ Scriptor. rerum Danicarum I. 194. Smlgn. H. Hildebrand, Urkundenbuch VII. 207—208.

Itinerar over Erik af Pommerns Rejse 1423 - 25.

1423.		
c. 6-10 Avg.	forlader Danmark	Scriptor. rer. Suecicar. I. 145, Scriptor. rer. Danicar. I. 194, VI. 232. Styffe, Bidrag II. 210—18.
15 Septbr.	Stettin	Danske Mag. V. 322.
22 —	Landsberg	Voigt, Gesch. Preussens VII. 466.
28 —	Stargard	H. Hildebrand, Urkundenbuch VII. 26.
19 Oktbr.	Landsberg	smstds. VII. 34.
25 Novbr.	Stolpe	smstds. VII. 46.
22 Decbr.	Pommern	
1424.		
6 Jan.	rejst fra Pommern	smstds. VII. 52—53.
24-28 Jan.	Krakau	Archiv f. österreich. Geschichtsquellen XLV. 465—68.
8 Febr.	Ofen	Scriptor. rer. Danicar. VII. 264—66.
17 —	—	Schwarz, Pommersche Lehnshistorie S. 510.
25 —	Krakau	Archiv f. österreich. Geschichtsquellen XLV. 468—71.
1 Marts	Schramovicz	Dlugossi Hist. Polonica S. 475.
2 —	Novitarg	smstds. S. 475.
3 —	Mislinicze	smstds. S. 475.
4-19 Marts	Krakau	smstds. S. 475.
15 Marts	—	Scriptor. rer. Danicar. VII. 311—12.
18 —	—	smstds VII. 396.
20 April	Stuhlweissenburg } rejser til Ofen }	Eberhardi Windeckii Hist. Imp. Sigismundi. Mencken, Scriptor. rer. Germanicar. I. 1169.
25 —		Scriptor. rer. Danicar. VII. 396—99.
28 Juni	Ofen	Muratori, Scriptor. rer. Italicar. XXII. 975.
Avgust	Venedig	smstds. XXII. 975, XIX. 850. Eccard, Corpus hist. medii ævi II. 1260.
Septbr.-Decbr.	Rejse til og fra Palæstina	Scriptor. rer. Italicar. XXII. 977, XIX, 850.
Decbr.	Ragusa	Archiv f. österr. Geschichtsquellen XLV. 431—33, Monumenta medii ævi histor. res gestas Poloniae illustrantia II. 64 f., H. Hildebrand, Urkundenbuch VII. 125.
1425.		
Jan.-Marts	Ungarn	Geh. Ark. Kejseren Nr. 12.
14 Marts	Tottes	Dlugossi Hist. Polon. S. 485.
c. 8 April	Kalisch	H. Hildebrand VII. 193—94.
22 April	Thorn	Scriptor. rer. Danicar. I. 194.
24 Maj	i Danmark	